

Inger Christensen

DOLINA LEPTIRÂ

rekvijem

SOMMERFUGLEDALEN

et requiem

s danskoga preveo

Mišo Grundler

NASLOV IZVORNIKA

Inger Christensen, *Sommerfugledalen: et requiem*

© Inger Christensen & Brøndum, Copenhagen 1991.

Published by agreement with Gyldendal Group Agency.

PREVEO S DANSKOG

Mišo Grundler

Kulturtreger

ISBN 978-953-8256-10-3

Multimedijalni institut

ISBN 978-953-7372-74-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001096517.

Zagreb, ožujak 2021.

De stiger op, planetens sommerfugle
som farvestøv fra jordens varme krop,
zinner, okker, guld og fosforgule,
en sværm af kemisk grundstof løftet op.

Er dette vingeflimmer kun en stime
af lyspartikler i et indbildt syn?
Er det min barndoms drømte sommertime
splintret som i tidsforskudte lyn?

Nej, det er lysets engel, som kan male
sig selv som sort Apollo mnemosyne,
som ildfugl, poppelfugl og svalehale.

Jeg ser dem med min slørede fornuft
som lette fjer i varmedisens dyne
i Brajčinodalens middagshede luft.

Uvis vinu se leptiri planeta;
pigment topla Zemljina tijela,
cinober, oker, fosfor, zlato cv'jeta.
Jata su počelâ tad poletjela.

Je li lepet krila tih razigran stôg,
tek svjetlosnih čestica umišljaj?
Il' snohvatica ljeta djetinjstva mog,
što munja ga rasprši u beskraj?

Ne, svijetli anđeo to posta mrak
ko crni Apolon od Mnemozine,
vatreni plavac, lastin rep, topolnjak.

Zamagljenom se umu snovidjelo
da to je perje maglične bjeline
u Brajčinske doline podne vrelo.

I Brajčinodalens middagshede luft,
hvor al erindring smuldrer, og det hele
i lysets sammenfald med plantedele
forvandler sig fra duftløshed til duft,

går jeg fra blad til blad tilbage
og sætter dem på barndomslandets nælde,
naturens mest guddommelige fælde,
der fanger hvad der før fløj væk som dage.

Her sidder admiralen i sit spind,
mens den fra forårsgrøn, forslugen larve
forvandler sig til det vi kalder sind,

så den som andre somres sommerfugle
kan hente livets tætte purpurfarve
op fra den underjordisk bitre hule.

U Brajčinske doline podne vrelo
gdje sjećanje kopni, a sve ostalo
kad svjetlo se je s biljkama proželo
od bezmirisja mirisom postalo;

od lista do lista noga mi gazi,
slažuć ih na djetinjstva mi koprive;
te božanske zamke neukrotive
love to što poput danâ prolazi.

U kukuljici admiral prebiva;
ličinka što taži pohlepu svoju,
preobražena umom sada biva

i poput svih leptirâ toplih ljetâ
iznosi života purpurnu boju
iz dubine spilja bezdanih sjetâ.

III

Op fra den underjordisk bitre hule,
hvor kældermørkets første drømmekryb
og al den grusomhed, vi helst vil skjule,
lægger bunden under sindets dyb,

op stiger Morfeus, dødningshoved, alle,
der vender aftensværmersiden ud,
og viser mig, hvor blødt det er at falde
ned i det askegrå og ligne gud.

Kålsommerfuglen fra en eng i Vejle,
den hvide sjæl, som har en tegning malet
af altings flygtighed på vingens spejle,

hvad vil den her i denne dystre luft?
Er det den sorg, mit liv har overhalet,
som bjergbuskadset dækker med sin duft?

Iz dubine spilja bezdanih sjetâ,
međ' puzavcima podrumske tmine,
gdje leži okrutnost polusvijeta
što iz zakutaka uma síne,

uzdiže se Morfej, mrtvačka glava;
roj noćni ogoli, razotkriva:
lako se dođe do pada strmoglava
u sivilo; Bogu nalik biva.

Iz Vejlea kupusni bijelac taj,
duša bijela što na krilu riše
da sve što jest prolazan je doživljaj.

Zar zrakom mu se sumornim letjelo?
Da l' to jade život mi ispiše?
Gorskog mu raslinja vonj krije čelo.

Som bjergbuskadset dækker med sin duft,
at blomstringen har rod i alt det rådne,
det skyggefulde, filtrede og lådne,
en vild og labyrintisk ufornuft,

kan sommerfuglen med sin flagren dække,
at den er bundet til insektets krop,
man tror det er en blomst der flyver op,
og ikke denne billedstorm på række,

som når en sværmer, spinder, måler, ugle,
der hvirvler farvens tegnfigur forbi,
tilkaster os en gåde som skal skjule,

at alt hvad sjælelivet har at håbe
hinsides alt er sorgens symmetri
som blåfugl, admiral og sørgekåbe.

Gorskog mu raslinja vonj krije čelo;
korijeni cvâta u svom truljenju,
sjeni, zapletenom pogubljenju
kroz labirintsko, sumanuto prelo.

Kao leptir što u letu skriva
da vezan on je uz kukca tijelo
kao cvijeće da je poletjelo,
umjesto ikonoklazma živa.

Kao kad ljiljci, lente i sovice
vrteć šarene likove prošlosti
zagonetku nam bacaju u lice

krijuć da nada je duši melem dala;
sve drugo simetrija je žalosti,
poput plavca, plašta il' admirala.

Som blåfugl, admiral og sørgekåbe
i farvens periodiske system
ved hjælp af blot den mindste nektardråbe
kan løfte jorden op som diadem,

som de i farvens klare sorgløsheder,
lavendel, purpur, brunkulssorte,
præcist indlejrer sorgens skjulesteder,
skønt deres glædesliv er alt for korte,

kan de med deres sommerfuglesnabel
opsuge verden som en billedfabel,
så let som med et kærtegns glideflugt,

til alle glimt af kærlighed er brugt,
kun glimt af skræk og skønhed går i ring,
som påfugløje flagrer de omkring.

Poput plavca, plašta il' admirala
u bójā periodnom sustavu,
uz kap nektara što slast im dala
tijarom kite Zemljinu glavu

kad u bistroj vedrini svojih boja
lavande, purpura i lignita
opkole posve mjesta žalopoja
živeći kratku radost zenita.

a njihova leptirja rila krasna
upijaju svijet ko da je basna,
lakoćom ga milovanja tetoše

dok žari se ljubavi ne istroše,
a iskre straha, ljepote ostaju:
to paunčadi krila lepršaju.

Som påfugløje flagrer de omkring,
jeg tror jeg går i paradiset have,
mens haven synker ned i ingenting,
og ordene, der før var til at stave,

opløser sig i falske øjepletter,
dukatfugl, terningfugl og Harlekin,
hvis gøglerord om kiselhvide nætter
forvandler dagens lys til måneskin.

Her gror de stikkelsbær- og slåenbuske,
som ligegyldigt hvilke ord du spiser
gør livet sommerfuglelet at huske.

Skal jeg måske forpuppe mig og måbe
ved alt, den hvide Harlekin fremviser
og foregøgler universets tåbe.

To paunčadi krila lepršaju
kao da edenskim vrtom kročim,
no obrisi vrta iščezavaju;
ni riječi nema da ih sročim,

u lažne se očne pjege stapaju
plavca, pjegavca i harlekina,
riječju bijelu noć začaraju
da svjetlost danja bude mjesečina.

Tu grmlje trnine, ogrozda niče
i ma kakve riječi da te hrane,
uspomene ko leptir lake bit će.

A kad iz čahure to bih gledala,
harlekina bijelog sve obmane
tek svemira lūda bi poricala.

Og foregøgler universets tåbe
sig selv, at der er andre verdner til,
hvor guderne kan både gø og råbe
og kalde os tilfældigt terningspil,

så mind mig om en sommerdag på Skagen,
da engblåfuglen under parringsflugten
fløj rundt som himmelstumper hele dagen
med ekko af det blå fra Jammerbugten,

mens vi, der bare lå fortabt i sandet,
så talrige som nu kun to kan være,
fik kroppens elementer sammenblandet

af jord som havs og himmels mellemting,
to mennesker, der overlod hinanden
et liv der ikke dør som ingenting.

Tek svemira lüda bi poricala
da i drugi svjetovi postoje,
gdje rika bi bogovâ nadirala
dok bacaju ljude ko kocke svoje.

Kao ljetni dan u Skagenu bit će
djetelinina plavca ljubovanja;
na rasute djeliće neba sliče,
to plaveću zaljev Jammer odzvanja.

Ležimo u pijesku izgubljeni,
u brojnosti od dvoje ljudi samo;
elementi nam tijelâ stopljeni

s tlom gdje se nebo i more spajaju,
dok jedno se drugome prepuštamo;
to život ne umire u beskraj.

Et liv der ikke dør som ingenting?
Hvordan hvis vi i alt det menneskeskabte,
naturens sidste selvoptagne spring,
må se os selv i det på forhånd tabte,

må se den mindste stump af kærligheden,
af lykken i en formålsløs proces,
gå ind i billedet af menneskeheden
som græsset, selv når det er gravens græs.

Hvad skal vi med den store atlasspinder,
hvis vingefang udbreder jordens kort,
den ligner mest det hjernesvind af minder,

vi kysser som ikoner af de døde,
med smag af dødens kys, der rev dem bort.
Hvem er det der fortryller dette møde?

To život ne umire u beskraju?
Kako onda sve ljudsko stvoreno
u samodopadnom tom naraštaju
što unaprijed je izgubljeno

ljubavi najmanji trun prepoznaje
i sreću, što nosi besmislena kob,
kao trajan dio ljudske spoznaje,
kao travu što prekriva nam grob?

Pogledaj atlasa, moljca velika,
na njemu svijet iscrtava se nov,
što tkanja nam je uspomenâ slika;

ljubeć' ikonu njih što nema više,
na usnama nam smrti hladan cjelov.
Čijom li se čarolijom spojiše?

Hvem er det der fortryller dette møde?
Er det min hjerne, som er bleg og grå,
der selv får lysets farver til at gløde
som andet end den sommerfugl jeg så.

Jeg så Auroras stænk af paprika,
dens blege skær af pebergrå savanne,
og tidsselfuglens træk fra Afrika
den lige vej til jordens vinterlande.

Jeg så en månemålers fine rids,
de små halvmåneformers sorte rande,
der sad på universets vingespids.

Og det jeg så var ikke kun forfløjne
syner, som en hjerne selv kan blande
med strejf af sjælefred og søde løgne.

Čijom li se čarolijom spojiše?
Možda sivi, blijedi mozak moj?
U njem nijansâ živih je domaja,
drukčijih negoli leptirâ roj.

Biljeg zorice boje je paprike,
blijedi sjaj savanskog odraza;
riđa velika jezdi iz Afrike
put zemlje zimskoga krajobraza.

Vidjeh ranog trna fine obrise,
rubove crne polumjesecâ
što s krila univerzuma vise.

Od opsjene um mi se ne zavrti;
nije obmana mozga, toga žreca,
što slatkim lažima da se zastrti.

Med strejf af sjælefred og søde løgne,
med dunet skær af grøn smaragd og jade
kan irislarverne, der selv er nøgne,
efterligne piletræets blade.

Jeg så dem æde deres eget billed,
som så blev foldet sammen til en puppe,
til sidst hængt op som det det forestilled,
et blad blandt andre blade i en gruppe.

Når sommerfuglen med sit billedsprog
kan overleve bedre ved at stjæle,
hvorfor skal jeg så være mindre klog,

hvis det kan dulme angsten for det øde
at kalde sommerfuglene for sjæle
og sommersyner af forsvundne døde.

Što slatkim lažima da se zastrti,
taj mutni sjaj smaragda i žada!
Preljevica larvu nagu oprti,
u list vrbe preobrazi se sada.

I vidjeh, sliku svoju konzumira,
što u kukuljici je sakupljena
i visi kao to što simulira:
listak u hrpi lišća nakupljena.

Jezik slikâ leptiri koriste,
obmanjuju kad život ih kuša;
zašto ja nemam lukavosti iste

da od praznine ja ne zdvajam više
gledajući leptire poput duša,
te vizije ljetâ što ispariše?

Og sommersyner af forsvundne døde,
hvidtjørnens sommerfugl, der svæver
som en sky af hvidt med stænk af røde
blomsterspor, som lyset sammenvæver,

min bedstemor i havens tusind favne
af gyldenlak, levkøj og brudeslør,
min far, der lærte mig de første navne
på alt hvad der må krybe, før det dør,

går med mig ind i sommerfugledalen,
hvor alting kun er til på denne side,
hvor selv de døde hører nattergalen,

dens sange har en sært bedrøvet svingen
fra ingen lidelse til det at lide,
mit øre svarer med sin døve ringen.

Te vizije ljetâ što ispariše
na glogovu bijelcu što leti kao
oblak bijel što crveno riše
cvijećem koje si je natakao.

Baka stoji u vrtu okružena
šebojem, sadarkom, ljubičinama;
otac moj naučio me imena
svega što mili životnim stazama.

Sa mnom pođi u dolinu leptirâ
gdje sve samo za sebe postoji,
gdje čak i mrtvima slavuj poji

i pjesma mu posebnom tugom dira:
od bezbolnosti koja bol bi bila
muklim zvònomo uha progovorila.

Mit øre svarer med sin døve ringen,
mit øje med sit indadvendte blik,
mit hjerte ved, at jeg er ikke ingen,
men svarer med det kendte lille stik.

Jeg spejler mig i frost- og løvfaldsmåler
en aften i novembers egekrat,
de reflekterer månelysets stråler
og leger solskin i den mørke nat.

Jeg spejler mig i deres puppedvale,
hvorfra de nådesløst befries, når nøden
er størst i kuldens spejlbelagte sale,

og det jeg ser ved selvsyn, spejlets nøgne,
fortabte blik, er ikke bare døden,
det er døden som med egne øjne.

Muklim zvònom uha progovorila,
moje oko okrenuto sebi,
a premda srce sam udivila,
pecnut ono propustilo me ne bi.

U noćnim leptirima vidim si odraz,
studene večeri međ hrastovima;
mjesečine sjaj presijava sad mraz
ko sunca žar u noćnim časovima.

Zrcalim se u tim kukuljicama,
iz njih surovo su oslobođeni
u ledenim, zrcalnim dvoranama.

Zrcalni pogled nag neću otrti,
nije tek smrt taj zor izgubljeni;
to pogled viđen je očima smrti.

Det er døden som med egne øjne
vil se sig selv i mig, som er naiv,
en indfødt, som er bundet til den nøgne
selvindsigt i det der kaldes liv.

Jeg leger derfor gerne skovhvidvinge
og sammensmelter ord og fænomen,
jeg leger perlemåler for at bringe
alverdens leveformer ind i én.

Så jeg kan svare døden, når den kommer:
jeg leger sandrandøje, tør jeg håbe,
at jeg er billedet på evig sommer?

Jeg hører godt, du kalder mig for ingen,
men det er mig, der svøbt i kejserkåbe
ser dig an fra sommerfuglevingen.

To pogled viđen je očima smrti,
u mojoj naivnosti ogledanoj,
urođenice što vazda se vrti
u samospoznaji život zvanoj.

Bijelca se gorušičina igram
i riječi s pojavama stapam;
ko grabova grba djela se primam
i sve što živi u jedno pretapam.

Odgovorit ću smrti kada dođe:
običnog sivca igra nada je
da ja sam slika ljeta što ne prođe.

U očima tvojim ništavna sam bila;
no sedefica okrilje mi daje,
ja promatram te s leptirovih krila.

Ser dig an fra sommerfuglevingen,
det gør jo kun lidt sommerfuglestøv,
så fint som intet skabt af ingen,
et svar på fjerne stjerneformers løv.

Det hvirvles op som lys i sommervinden,
som glimt af perlemor og is og ild,
så alt hvad der er til i sin forsvinden
forbliver sig selv og aldrig farer vild,

så det som ildfugl, iris, isblåfugl
gør regnbuen til jordens sommerfugl
i jordens egen drømmesynske sfære,

et digt som nældens takvinge kan bære.
Jeg ser, at støvet løfter sig en smule,
de stiger op, planetens sommerfugle.

Ja promatram te s leptirovih krila,
to leptirov je prah, ništa više,
krhkost što ništavnost je stvorila,
odgovor na lišće zvijezdâ stiče.

Ko svjetlost na lahoru se vije,
ko blistaj bisera, plâma, leda;
sve što biva i nestalo nije
svoje ostaje, izgubit se ne da.

Plavac, amanda, preljevica,
zbog njih je dúga ko leptirica
u zemaljskoj sferi snovâ, utvarâ;

pjesma na krilima koprivara.
Gle, prah se diže ponad svijeta,
uvis vinu se leptiri planeta

De stiger op, planetens sommerfugle
i Brajčínodalens middagshede luft,
op fra den underjordisk bitre hule,
som bjergbuskadset dækker med sin duft.

Som blåfugl, admiral og sørgekåbe,
som påfugløje flagrer de omkring
og foregøgler universets tåbe
et liv der ikke dør som ingenting.

Hvem er det der fortryller dette møde
med strejf af sjælefred og søde løgne
og sommersyner af forsvundne døde?

Mit øre svarer med sin døve ringen:
Det er døden som med egne øjne
ser dig an fra sommerfuglevingen.

Uvis vinu se leptiri planeta,
u Brajčinske doline podne vrelo;
iz dubine spilja bezdanih sjeta
gorskog mu raslinja vonj krije čelo.

Poput plavca, plašta il' admirala
to paunčadi krila lepršaju,
tek svemira bi lùda poricala:
to život ne umire u beskraju.

Čijom li se čarolijom spojiše
što slatkim lažima da se zastrti
te vizije ljetâ što ispariše?

Muklim zvònomo uha progovorila:
to pogled viđen je očima smrti,
ja promatram te s leptirovih krila.

Inger Christensen (1935. - 2009.), danska pjesnikinja čija lingvistički sofisticirana djela ispituju isprepletenost jezika, fikcije i stvarnosti.

Rođena je u gradiću Vejleu na zapadnoj obali poluotoka Jylland, a nakon studija na Učiteljskoj akademiji u Aarhusu posvetila se književnom stvaralaštvu.

U prvim pjesničkim zbirkama *Lys* (Svjetlost) i *Græs* (Trava) iz 1962., tj. 63. bavi se propitivanjem odnosa jezika i prirode oslikavajući lirske karte danskog krajobrazu. Svjetsko priznanje stječe poemom od 200 stranica *Det* (To, 1969.), koja odiše filozofskim promišljanjima, među ostalim, Kierkegaarda i Chomskog, a u kojoj prijašnje analogije jezika i fizičke stvarnosti nadograđuje primjenom alfabetskih i numeričkih struktura poput Fibonaccijeva niza kao principa kreativnog reda. Osim što se ubrajala među najsnažnije literarne glasove Skandinavije, Inger Christensen bila je erudit bez premca, a njezin univerzum znanja obuhvaćao je najrazličitija područja - od povijesti umjetnosti, kvantne mehanike, matematike, semiotike, prirodoslovlja do glazbene teorije. Iako je izbjegavala ikakvu kategorizaciju, njezina ingeniozna poetska i prozna djela nazivali su naturalističkima i eksperimentalnima, formalističkima i strukturalističkima. Sva njezina djela ipak imaju jedno rekurentno svojstvo - povezuje ih vizionarska jasnoća i duboka osjećajnost.

Osim poezije, pisala je i romane, kratke priče, eseje, priče za djecu, radijske i kazališne drame te operna libreta. Za svoje stvaralaštvo nagrađena je prestižnim danskim, skandinavskim i europskim nagradama, a djela su joj prevedena na 30-ak jezika.

Inger Christensen jedna je od najsmionijih, eksperimentalnih danskih književnica dvadesetog stoljeća; ona rasteže jezik do krajnjih granica, do točke pucanja, i od poznatoga stvara nešto novo i začudno, baveći se pritom aktualnim, suvremenim temama i političkim pitanjima poput rodne određenosti, ekologije i nuklearnog rata.

AUTORICA Inger Christensen
NASLOV Dolina leptira

IZDAVAČI Kulturtreger
Martićeva 14d
HR-10000 Zagreb
T +385 [0]1 4616 124
E info@booksa.hr
URL www.booksa.hr

Multimedijalni institut
Preradovićeva 18
HR-10000 Zagreb
T +385 [0]1 48 56 400
E mi2@mi2.hr
URL www.mi2.hr

BIBLIOTEKA Prijatelji
UREDNICI Miljenka Buljević & Petar Milat

PRIJEVOD Mišo Grundler
REDAKTURA Dinko Telečan

OBLIKOVANJE Damir Gamulin Gamba
PISMA Greta Text Narrow Pro
PAPIRI IBO One, Pop'Set Brilliant White

TISAK Tiskara Zelina
NAKLADA 500

— publikacija je objavljena uz podršku Grada Zagreba

Zagreb, ožujak 2021.

GRAD ZAGREB